

Vad menas med att "ta ansvar"?

Socialt ansvar - ansvar för **andras** väl och ve, för sådant de inte själva klarar och behöver hjälp med, för att ingå avtal, för samhället.

Personligt ansvar - att ta ansvar för mig själv

- mitt eget liv
- mina handlingar
- mina känslor
- mina tankar
- mina värderingar
- min integritet
- vem är jag i världen
- **min inverkan på andra!**

8

Hur fri är den "fria viljan"?

Ett "fritt" handlande förutsätter bland annat att

- Vi förmår **uppfatta och tolka omvärlden** korrekt.
- Vårt handlande inte styrs av depressiva- eller andra **vanföreställningar**.
- Vårt handlande inte styrs av **outhärdlig ångest**.
- Vi kan **förstå konsekvenserna** av våra handlingar.
- Vi kan **behärska våra impulser**.
- Vi har **inlevelseförmåga**, så att vi förstår hur vårt handlande upplevs av andra.

Dessa förutsättningar är vanligen mer eller mindre nedsatta vid allvarlig psykisk sjukdom.

9

Vad behöver vi för att må bra?

10

Drabbad
av
jästsvamp

11

Diagnosförslag?

- Jästsvampinfektion
- Hypokondri
- Somatoformt syndrom
- Vanföreställningssyndrom
- Schizofreni
- Tvångssyndrom
- Depression

12

Skenet bedrar?

- Medarbetaren i "kris" efter en skilsmässa kanske inte alls är i kris längre...

- ...han kanske har utvecklat en allvarlig depression i absolut behov av professionell behandling om han alls ska bli bättre.

13

Skenet bedrar?

- Den "dementa" äldre medarbetaren kanske inte alls är dement...
- ...hon kanske har en depression, eller en hjärntumör.

14

Skenet bedrar?

- Den omdömeslösa kollegan...
- ...kanske är på väg att utveckla demens trots att han bara är 44 år.

15

Skenet bedrar?

- Den för tillfället jätteglada, energiska och överentusiastiska kollegan kanske inte alls lärt sig att "tänka positivt"...
- ...han kanske har utvecklat en mani, där han inom kort kommer att ha åsamkat företaget stora kostnader.

16

Skenet bedrar?

- Den som hotar att ta livet av sig, men som ingen tar på allvar eftersom "den som vill ta livet av sig talar inte om det".....
- ...kanske inom kort gör just det, om ingen rådgivande person inser att suicidal kommunikation talar för - inte emot - hög självmordsrisk, och för den det gäller till en psykiatrisk akutmottagning för omgående bedömning - om så behövs med ambulans eller polis.

17

Skenet bedrar?

- Den välklädda och charmiga personen som väldigt försöker övertyga dig om att göra en "idiotsäker" affär...
- ...kanske inte är ett dugg trevlig innerst inne, utan istället skicklig sol- och värare och fullblodspsykopat.

18

Skenet bedrar?

- En strulig eller missbrukande tonåring som faller av i skolarbetet kanske inte alls ger uttryck för "tonårströts"...
- ...utan istället har en allvarlig och behandlingskrävande depression.

19

Skenet bedrar?

- Den nyanställda ynglingen med litet underliga idéer och socialt avvikande beteenden kanske inte alls "utvecklar sin självständighet"...
- ...han kanske är på väg att utveckla schizofreni.

20

Skenet bedrar?

- Medarbetaren som ställt till det för sig genom att skälla ut en medarbetare kanske brister i vanligt hyfs...
- ...eller så har han en impuls kontrollstörning i form av ADHD eller borderline personlighetsstörning, kanske i kombination med bristande empatiförmåga som vid Aspergers syndrom.

21

Skenet bedrar?

- Medarbetaren som utfört en socialt sett mycket stötande handling kanske inte alls är ett moraliskt monster...
- ...han kanske lider av Aspergers syndrom, en lättare form av autism som utmärks av stora svårigheter med att förstå och leva sig in i en annan människas föreställningsvärld.

22

Skenet bedrar?

- Kollegan som inte längre funkar som han ska kanske...
- Är deprimerad
- Är manisk
- Har ångest
- Missbrukar
- Har utvecklat en psykos
- Är i kris
- Har problem hemma
- Har en taskig chef
- Har en hjärntumör
- Är på väg att bli dement
- Har hypotyreos

23

Taskig arbetsplats - en principskiss

Utbrändhet beror inte alltid på för mycket arbete

- Bristande överensstämmelse med de förväntningar man har.
- För svåra uppgifter, orimliga krav och förväntningar.
- Understimulering och uttråkning.
- Belöningen uteblir
  - Resultaten uteblir, man når inte det man föresatt sig, brunnit förgäves.
  - För litet återkoppling, man ser inte sina resultat.
  - Man får för litet tillbaks, för litet känslomässig näring.
- Konflikter med kollegor, ledning eller kunder.
- Negligering och kränkningar.
- Allmänt dålig stämning på arbetsplatsen.
- Vantrivsel med arbetsuppgifter, kollegor och kunder.
- Man ser ingen mening med det man gör.
- Kompromisser och konflikter mellan arbetets krav och den egna integriteten.

Vilka av dessa problem riskerar den som arbetar med människor?

25

Mening H6-01

Maslows "behovstrappa" - får du detta i ditt liv?

Kroppsliga behov

Trygghetsbehov

Gemenskaps- och tillgivenhetsbehov

Uppskattning

Självförverkligande

26

Några anledningar till att en människa är "besvärlig"

1. Du själv
  - uppfattar inte den andre korrekt
  - projektioner av egna problem och misshagliga personlighetsdrag
  - orimliga förväntningar
  - du bemöter den andre på ett så otrevligt sätt att denne svarar med samma mynt
  - du har själv med ditt beteende *lärt* personen att vara på detta vis mot dig
2. Relationen/interaktionen
  - Bristande relationsfärdigheter som leder till missuppfattningar, besvikelse och antipati.
3. Situationen
  - Stress, konkurrens, i "systemet" inbyggda och ofrånkomliga konflikter, orättvisor.

27

Några anledningar till att en människa är "besvärlig"

4. Den andre
  - kroppslig sjukdom (hjärntumör, demens, stroke)
  - missbruk, abstinens)
  - psykiskt sjuk (*depression, psykos, mani, ångestsjukdom*).
  - någon form av *kris*.
  - lider av kverulansparanoia eller rättshaverism.
  - uppfattar och talar oss och våra intentioner felaktigt.
  - har *orimliga förväntningar* på livet och andra människor, och dömer därmed sig själv till olycka. Perfektionism är ingen framkomlig väg mot lycka, sinnesfrid och goda relationer.
  - personlighetsstörning (*narcissism, borderline, psykopati* m fl).
  - neuropsykiatrisk problematik (ADHD, Aspergers syndrom, låg begåvning).
  - brister i uppfostran. Personen är på ren svenska faktiskt ohyfsad och otrevlig.

Frågor:

- ◊ Vilka av ovanstående orsaker är den "besvärliges" eget fel?
- ◊ Vad ska åtgärdas med kritik? Pedagogik? Autentisk feedback?

28

Vill inte

Kan inte

Vill personen inte, eller kan hon inte?

Integritet och samarbete

Integritet

Individ
Originalitet

Konflikt

Samarbete

Grupp/samhälle
Konformitet

Smärta

Signal/symtom

30

Vad gör vi med Kalle som inte funkar längre?

Och Lisa, som *aldrig* funkat som hon borde?

31

Några av de vanligaste tillstånden

- Stressrelaterat - kris, anpassningsstörning, utmattningsyndrom
- ADHD
- Aspergers syndrom
- Depression och dystymi
- Bipolär sjukdom
- Vanföreställningsyndrom
- Schizofreni
- Narcissim
- Psykopati
- Borderline
- Social ångest
- Paniksyndrom
- Tvångssyndrom
- Generaliserat ångestsyndrom
- Specifik fobi
- Posttraumatiskt stressyndrom

33

Störningar som vanligen diagnostiseras i barndomen

- Mental retardation
- Inlärningsstörningar
  - Läsvårigheter
  - Räknesvårigheter
  - Skrivsvårigheter
- Motorisk störning
  - Störd utveckling av koordinationsförmågan
- Genomgripande störningar i utvecklingen
  - Autistiskt syndrom
  - Aspergers syndrom
- Störningar som domineras av bristande uppmärksamhet och stort beteende
  - Uppmärksamhetsstörning/hyperaktivitet (ADD/ADHD)
  - Uppförandestörning
  - Trotsyndrom
  - Tics (t ex Tourettes syndrom)
- Separationsångest

Se separat dokument!

34

Störningar som vanligen diagnostiseras först hos vuxna

- Måladaptiva stressreaktioner (med nedstämdhet, ångest och/eller stort beteende)
- Stresssjukdomar
  - Utmattningsyndrom
  - Utbrändhet
- Förvärmingsjukdomar
  - Depression
  - Dystymi
  - Blåddiabetes
- Ångestsvårigheter
  - Social ångest
  - Paniksyndrom
  - Agorafobi
  - Tvångssyndrom
  - Generaliserat ångestsyndrom
  - Specifik fobi
  - Akut stressyndrom
  - Posttraumatiskt stressyndrom
- Somatiska syndrom
  - Somatiseringsyndrom
  - Konversionsyndrom
  - Somatiskt smärtsyndrom
  - Nyckelbänd
  - Dynerförlust
  - Odifferentierat somatiskt syndrom
- Dissociativa syndrom
- Psykos
  - Vanföreställningsyndrom
  - Schizofreni
- Primära sömnlidanden
- Årstörningar
  - Anorxisk nervosa
  - Bulimisk nervosa
  - Årstörning UNG
- Personlighetsstörning Cluster A
  - Schizoid
  - Schizotyp
  - Paranoid
- Personlighetsstörning Cluster B
  - Narcissim
  - Psykopati
  - Borderline
  - Histionisk
- Personlighetsstörning Cluster C
  - Fobisk
  - Obsessivt
  - Tvångslidig
- Impulskontrollstörningar som inte klassificeras i andra sammanhang
  - Kontinuerligt explosivitet
  - Kleptomani
  - Pyromani
  - Spelmani
- Kognitiva, organiskt betingade störningar
  - Konstljud
  - Demens
- Substansbetingade psykiska störningar (alkohol, narkotika, läkemedel, läkemedel, koffein)
  - Intoxikation
  - Konfusion
  - Abstinens
  - Misbruk
  - Besovende
  - Demens
  - Psykos
  - Förvärmingsyndrom
  - Ångestsyndrom
  - Sömnstörning

Se separat dokument!